

УДК 796.011.3(4)-053.4

МОСКАЛЕНКО НаталіяУкраїнський державний університет науки і технологій
ННІ «Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту»<https://orcid.org/0000-0001-9162-5206>e-mail: moskalenkonatali2016@gmail.com**МАЦОЛА Ксенія**Український державний університет науки і технологій
ННІ «Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту»<https://orcid.org/0000-0001-8349-7064>e-mail: kozlovska.ksusha@gmail.com**СИДОРЧУК Тетяна**Український державний університет науки і технологій
ННІ «Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту»<https://orcid.org/0000-0001-7129-1616>e-mail: [sydorчук1704@gmail.com](mailto:sydorchuk1704@gmail.com)**ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ**

Стаття присвячена вивченню сучасних підходів до організації та змісту фізичного виховання в закладах дошкільної освіти зарубіжних країн. Мета – визначити організаційно-методичні засади систем фізичного виховання дітей дошкільного віку в країнах Європи для поширення позитивного досвіду в практику фізичного виховання закладів дошкільної освіти України. Проведено аналіз європейських систем дошкільної освіти за критеріями її доступності, організації освітнього процесу і змісту фізичного виховання, створення розвивального середовища, організації ігрової діяльності, особливостей оцінки розвитку дошкільників в умовах дитячого садка та професійні вимоги до вихователя закладу дошкільної освіти. Узагальнення спільних рис дозволило визначити організаційно-методичні засади систем освіти і фізичного виховання: законодавча база в сфері дошкільної освіти, доступність дошкільної освіти для дітей різного віку, обов'язковість здобуття дошкільної освіти перед вступом до школи, створення розвивального середовища, кваліфікація педагогічного персоналу ЗДО, нормування кількості дітей на одного педагогічного працівника, залучення батьків до співпраці із закладом дошкільної освіти, психолого-педагогічний супровід дитини при переході на іншу ступінь освіти; варіативність змісту і гнучкість навчальних програм, реалізація компетентнісного підходу, формування національної ідентичності, інтегрований зміст навчальних програм та різних видів діяльності, формування культури гри, самостійна рухова активність, академічна свобода педагога у виборі форм, засобів і методів навчання, викладання, оцінювання, моніторинг і оцінка розвитку дитини.

Ключові слова: фізичне виховання, рання освіта та догляд, організація, дошкільники, зарубіжний досвід.

<https://doi.org/10.31891/pcs.2026.1.32>

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Стаття надійшла до редакції / Received 28.01.2026

Прийнята до друку / Accepted 26.02.2026

Опубліковано / Published 26.03.2026

© МОСКАЛЕНКО Наталія, МАЦОЛА Ксенія,
СИДОРЧУК Тетяна**1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У
ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ
ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ
ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ**

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні посилюється увага суспільства до вирішення проблем формування особистості, її своєчасного фізичного і психічного розвитку, стимулювання творчої активності. Особливого значення ці проблеми набувають у системі навчання і виховання дітей

дошкільного віку, що є одним із найважливіших державних завдань [1].

Дошкільна освіта в Україні є важливим етапом для цілісного розвитку дитини. Нині її зміст органічно пов'язаний з ідеями Нової української школи: він забезпечує наступність між дошкільною та початковою освітою в умовах шкільної реформи.

У період дошкільного дитинства закладається фундамент здоров'я, формуються життєво необхідні рухові навички, уміння, розвиваються важливі

фізичні якості, що свідчить про необхідність правильної організації фізичного виховання, яке має сприяти оздоровленню і повноцінному розвитку дитини [2, 3].

Досягнення оптимального рівня фізичного здоров'я та фізичного розвитку дітей дошкільного віку слугує одним із критеріїв ефективності організації навчально-виховного процесу в закладах дошкільної освіти. Цілеспрямована педагогічна робота з фізичного виховання в закладі дошкільної освіти (ЗДО) передбачає вирішення оздоровчих, виховних та освітніх завдань, реалізація яких органічно пов'язана з активною руховою діяльністю дітей дошкільного віку [4, 5].

У той же час учені Н. Пангелова, Т. Круцевич, Б. Пангелов, В. Рубан [6], Н. Москаленко, А. Полякова, Т. Сидорчук [7], В. Пасічник [8] вказують на постійне зниження стану здоров'я дошкільників, що свідчить про кризову ситуацію у системі дошкільного фізичного виховання через недостатню можливість доступу дітей до дошкільної освіти, обмежену рухову активність, недосконалу нормативно-правову базу, а також невідповідність сучасних вимог, запитів і потреб суспільства.

Стан вітчизняної дошкільної освіти характеризується необхідністю системних перетворень, пов'язаних із новими вимогами до освіти дітей дошкільного віку, діяльності закладу дошкільної освіти, усіх учасників освітнього процесу – суспільства, вихователів закладів дошкільної освіти, дітей та їхніх батьків [9].

Удосконаленню та збагаченню вітчизняної системи фізичного виховання дітей дошкільного віку буде сприяти вивчення особливостей та тенденцій розвитку фізичного виховання в закладах дошкільної освіти закордоном, зокрема, у країнах Європи, на етапі входження нашої держави в європейський освітній простір [10].

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми ранньої освіти і, зокрема, фізичного виховання в закладах дошкільної освіти різних країн були предметом вітчизняних (*І.О. Козут, В.Л. Маринич* [11], *О.І. Красов, М.В. Кусай* [12], *Т.Ю. Круцевич, С.В. Трачук, І.С. Мамедова* [13]) та

зарубіжних (*N. Alexiadou, U. Stadler Altmann* [14], *N. Cavill, S. Kahlmeier, F. Racioppi* [15], *Eurydice* [16], *B. Antala et al.* [17]) досліджень.

Тенденцією розвитку дошкільної освіти в світі є наявність розгалуженої мережі закладів дошкільної освіти. У європейських країнах набули поширення заклади дошкільної освіти муніципальної та приватної форм власності: материнські школи, дитячі садки з повним або неповним перебуванням у них дітей (від 3-х до 6-ти років), підготовчі класи початкової школи (для дітей п'ятирічного віку), цілодобові інтернати для дітей від 3-х до 6-ти років, ясельні школи та ясельні класи, ігрові групи, клуби матері й дитини, ясла державного типу, пункти денного догляду за дитиною, клуби малюка та ін. [18].

Наявність різних типів закладів дошкільної освіти сприяє охопленню дітей дошкільною освітою, забезпечує рівний доступ до отримання якісної дошкільної освіти, зміст варіативної складової діяльності цих закладів відповідає потребам батьків у розвитку їхніх дітей.

Комплексне дослідження стану дошкільної освіти проведено Європейським виконавчим агентством з освіти та культури [19]. Особливості побудови системи дошкільної освіти в європейських країнах висвітлені у роботах *Л. Козак* [20], *І.В. Козубовської, Ж.І. Милян* [21], *О.Г. Косенчук* [18], *N. Kayhan, P. Pistav Akmese* [22], *M. Mavrić, M. Fetić* [23] та ін.

Визначено відмінності у розумінні поняття «дошкільна освіта» в Європі та Україні. В Європі вживається термін «рання освіта та догляд», який включає в себе два аспекти: догляд за дитиною (тобто послугу, яка призначена насамперед для того, щоб обоє батьків могли працювати, а дитина перебувала в безпеці та під доглядом) та дошкільну освіту (послуги з освітнім компонентом, щоб підтримувати розвиток дитини та готувати її до початкової освіти).

Забезпечення доступу дітей до ранньої освіти та догляду є першочерговою турботою урядів країн Європи та Європейського Союзу (ЄС). В Європі існує два підходи щодо забезпечення доступності дошкільної освіти. Деякі країни надають юридичне право на місце в закладі дошкільної освіти (тобто за запитом батьків), тоді як інші організують цей процес як обов'язковий (обов'язок дитини

відвідувати навчальний заклад протягом визначеного терміну).

З 2014 – 2015 років відбулися значні зміни в законодавчій базі, яка гарантує доступ до ранньої освіти та догляду, у кількох державах-членах ЄС. Останній рік дошкільної освіти став обов'язковим у Бельгії, Чехії, Хорватії, Литві, Словаччині, Фінляндії та Швеції. Деякі країни ввели обов'язкове навчання більше одного року: в Угорщині та Франції дошкільна освіта є обов'язковою для дітей віком від 3 років, у Греції, Болгарії, Румунії вік початку обов'язкової дошкільної освіти припадає на 4 роки.

Програмні компоненти дошкільної освіти в Європі мають багато спільних рис, у той же час існують відмінності, пов'язані з особливостями організації навчання. Європейські держави декларують комплексний підхід до розвитку дитини раннього і дошкільного віку у різних галузях – навколишньому світі, мові, математиці, мистецтві, науці і технологіях, фізичному вихованні. У багатьох країнах зміст фізичного виховання тісно пов'язаний з іншими галузями наук [16].

Програми мають інтегрований зміст і не розподіляються на окремі навчальні предмети. Фізичному вихованню і розвитку дітей дошкільного віку приділяється велика увага. В його зміст входять різні аспекти рухової діяльності, формування рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей, соціальних і комунікативних навичок, ігрова діяльність, елементи традиційних для різних країн видів спорту, розвиток творчих здібностей, стимулювання самостійної рухової активності, формування елементарних знань про здоров'я, рух, власне тіло і його можливості. Фізичне виховання спрямоване на формування наскрізних навичок і компетентностей. Значна увага приділяється розвитку навичок рефлексії, самовираження, самостереження [24].

Роль фізичного виховання в системі дошкільної освіти зарубіжних країн досліджували В. Семененко, С. Трачук, В. Теліус, О. Малишева [25], А.В. Яковенко зі співавт. [26], D.R. Becker, C.L. Grist, L.A. Caudle, M.K. Watson [27], M. Moreira et al. [28], B. Antala et al. [17] та ін.

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ

РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Розвиток дошкільної освіти України відбувається у межах розбудови національної системи освіти, застосування в освітньому процесі закладів дошкільної освіти кращого зарубіжного досвіду. Модернізація дошкільної освіти з урахуванням кращих світових та європейських зразків зумовлює потребу в перегляді нормативно-правового регулювання дошкільної освіти, програмно-методичного та змістовно-технологічного забезпечення.

Сучасні системи дошкільної освіти різних країн ґрунтуються на засадах, закладених вченими і педагогами ще в ХІХ ст. Історичним аспектам розвитку педагогіки, дошкільної освіти, фізичного виховання в країнах Європи присвячена низка досліджень [29, 30]. Водночас досліджень щодо визначення організаційно-методичних засад систем дошкільного фізичного виховання зарубіжних країн та чинників, які обумовлюють якість навчально-виховного процесу практично не існує. Екстраполяція позитивного досвіду щодо організації ранньої освіти та догляду в зарубіжних країнах є важливим джерелом визначення стратегії розвитку сфери дошкільного фізичного виховання в Україні.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета – визначити організаційно-методичні засади систем фізичного виховання дітей дошкільного віку в країнах Європи для поширення позитивного досвіду в практику фізичного виховання закладів дошкільної освіти України.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБҐРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

На основі аналізу організації систем дошкільної освіти за кордоном, нами зроблено спробу виділити ідеї, які можна застосувати в організації системи дошкільної освіти в Україні. Проведено аналіз зарубіжних систем дошкільної освіти з питань її доступності, організації освітнього процесу і змісту фізичного виховання дітей дошкільного віку, створення розвивального середовища, організації ігрової діяльності,

особливостей оцінки розвитку дошкільників в умовах дитячого садка та професійні вимоги до вихователя закладу дошкільної освіти.

Узагальнення спільних рис дошкільної освіти європейських країн дозволило

визначити організаційно-методичні засади фізичного виховання, як складника інтегрованої освітньої системи (табл. 1).

Таблиця 1

Організаційно-методичні засади фізичного виховання, як компонента освітніх систем, в закладах дошкільної освіти європейських країн

Організаційні	Методичні
Законодавча база	Зміст навчальних програм, їх варіативність і гнучкість
Доступність	Компетентнісний підхід
Обов'язковість здобуття дошкільної освіти щонайменше за 1 рік перед школою	Формування національної ідентичності; мультикультурність
Розвивальне середовище	Інтеграція видів діяльності дітей
Відповідна кваліфікація персоналу ЗДО	Вільна гра
Нормування кількості дітей на 1 вихователя	Самостійна рухова активність
Залучення батьків до співпраці з ЗДО	Академічна свобода педагога
Психолого-педагогічний супровід від дошкільної до початкової освіти	Моніторинг і оцінка розвитку дитини

До організаційних засад віднесено:

- законодавчу базу в сфері дошкільної освіти, яка регулює діяльність, в тому числі, в галузі фізичного виховання дітей. У багатьох країнах розроблено загальнонаціональні рекомендації, стандарти або освітні програми, обов'язкові до виконання. При цьому, децентралізований характер управління освітою дозволяє використовувати ці документи в якості довідкових, на їх основі складати власні освітні програми і навчальні плани, враховуючи особливості конкретного регіону, або навіть окремого закладу дошкільної освіти. Слід зазначити, що обов'язковість гармонійного фізичного, психічного, інтелектуального, соціального розвитку дітей закріплена на законодавчому рівні і врахована в нормативно-правових документах;

- доступність дошкільної освіти для дітей різного віку. У європейських державах існує тенденція до розширення безкоштовного доступу дітей раннього віку до здобуття ранньої освіти та догляду, хоча цей процес відбувається повільно. У Європі більшість сімей платять за ранню освіту та догляд для наймолодшої групи дітей. Доступність безкоштовної освіти зростає для дітей у віці 3 років, і ця тенденція продовжується, стаючи майже загальною в Європі протягом останнього року навчання перед початковою освітою. Безкоштовні

державні заклади дошкільної освіти для всіх дітей з раннього віку пропонуються в п'яти країнах: Болгарії, Латвії, Литві, Люксембурзі та Румунії;

- обов'язковість здобуття дошкільної освіти перед вступом до школи. У законодавчих актах країн Європи закріплено обов'язок дітей відвідувати заклад дошкільної освіти щонайменше протягом 1 року перед початковою освітою. При цьому, існує протиріччя між обов'язковістю освіти та її безкоштовною доступністю;

- створення розвивального середовища – передбачає наявність відповідних ергономічних, матеріально-технічних, естетичних, санітарно-гігієнічних, психолого-педагогічних умов для організації ефективного навчально-виховного процесу;

- кваліфікація педагогічного персоналу ЗДО. У більшості країн Європи встановлено мінімальні вимоги щодо кваліфікації вихователя та асистента вихователя закладу освіти. Рівень освіти бакалавр для педагогів вимагається для всіх вікових етапів ранньої освіти та догляду у Болгарії, Данії, Німеччині, Естонії, Греції, Хорватії, Литві, Словенії, Фінляндії, Швеції, Норвегії. Рівень освіти магістр встановлено як вимогу до вихователів у Португалії та Ісландії. В Італії та Франції встановлені вимоги на рівні бакалавра для роботи з дітьми віком до 3 років і на рівні магістра для роботи з дітьми віком від 3 років.

У Чехії, Латвії, Австрії, Румунії, Словаччині мінімальний рівень кваліфікації, необхідний для роботи вихователем протягом усього етапу ранньої освіти та догляду є нижче рівня бакалавра. Реальна ситуація щодо забезпечення дитячих садків кваліфікованим персоналом відрізняється від встановлених вимог. Більше того, уряди деяких країн провадять політику поступового підвищення кваліфікаційних вимог до педагогічного персоналу. Вважається, що це буде сприяти підвищенню ефективності освітнього процесу в ЗДО, а також соціального статусу і оплати праці фахівців. Безперервний професійний розвиток педагогічного персоналу, тобто використання різних форм підвищення кваліфікації, є обов'язковою або додатковою функцією в різних європейських країнах;

- нормування кількості дітей на одного педагогічного працівника є важливою умовою організації освітнього процесу. У країнах Європи на законодавчому рівні встановлено співвідношення кількості дітей на одного педагогічного працівника. За цим показником не встановлено спільних рис між країнами Європи, кожна держава окремо визначає максимальну кількість дітей у групі на одного педагогічного працівника;

- залучення батьків до співпраці із закладом дошкільної освіти відіграє важливу роль у формуванні гармонійно розвиненої особистості дитини. У різних країнах ступінь партнерства з батьками відрізняється – від інформування сімей про динаміку розвитку дітей до поглибленого консультування, проведення тренінгів, семінарів з питань виховання дітей та участі батьків у спільних заходах в дитячому садку, в тому числі, в різних формах фізичного виховання. Головною метою залучення батьків є налагодження зворотного зв'язку між закладом освіти і сім'єю, що забезпечить цілісний і цілеспрямований розвиток дитини;

- психолого-педагогічний супровід дитини при переході на іншу ступінь освіти передбачає співпрацю закладів дошкільної освіти, початкових шкіл, сімей та надання їм вичерпної інформації про стан розвитку дитини (фізичного, психічного, соціального, розумового) на певному етапі її життя. Це допомагає вчителям початкових класів вибудувати подальшу стратегію навчання і розвитку дитини. В деяких країнах до цієї

діяльності залучаються спеціальні консультативно-орієнтаційні центри.

Методичними засадами є:

- варіативність змісту і гнучкість навчальних програм, що передбачає можливість впливу на різні сфери особистості дитини – фізичної, розумової, психоемоційної, соціальної через їх поєднання та інтеграцію. Особлива увага в змісті програм приділяється фізичному і руховому розвитку дитини, формуванню основ здоров'я і здорового способу життя, використанню різноманітних засобів фізичного виховання;

- реалізація компетентнісного підходу, що спрямований на формування знань, умінь, навичок, ставлень дитини в різних сферах розвитку – фізичній, когнітивній, соціо-емоційній тощо;

- освітні програми передбачають виховання у дітей поваги один до одного, до схожостей і відмінностей, які притаманні різним етносам і культурам, що дозволяє створити мультикультурне суспільство в закладах дошкільної освіти, не втрачаючи при цьому національну ідентичність;

- зміст навчальних програм і, відповідно, видів діяльності дітей в закладі дошкільної освіти є інтегрованим, що дозволяє забезпечити цілісний підхід до розвитку і виховання дошкільників;

- формування культури гри у дітей, дотримання правил, поважного ставлення до своєї команди і суперників, вміння вигравати і програвати, забезпечення вільної гри дитини для відкриття її уяви, фантазії, організаторських і творчих здібностей, самостійності тощо;

- самостійна рухова активність, яка використовується на рівні зі спеціально організованою, з метою дослідження дитиною можливостей і властивостей власного тіла, руху, моторики;

- академічна свобода педагога у виборі форм засобів і методів навчання, викладання, оцінювання, можливість використання альтернативних історично зумовлених методик роботи з дітьми (Вальдорфська педагогіка, метод Монтесорі, Step by Step, методика Реджо-Емілія тощо), надання можливостей створення власних навчальних програм на рівні закладу освіти,

дотримуючись керівних принципів, викладених у нормативних документах;

- моніторинг і оцінка розвитку дитини, що дає можливість оцінити поточний стан, динаміку змін і прогрес, використовуючи різні інструменти оцінювання – спостереження, тести, портфоліо, супровідний файл учня, «карту прогресу», аналіз дитячих творів, проєктів, взаємооцінювання дітей тощо. В сфері рухового розвитку дитини найчастіше оцінюються ступінь володіння руховими діями, залученість до рухової та ігрової діяльності, інтерес до видів рухової активності, ставлення до діяльності, стан здоров'я.

Урахування досвіду європейських країн та окреслення напрямів його використання у практиці вітчизняної системи освіти дозволить удосконалити організацію і зміст фізичного виховання в закладах дошкільної освіти в Україні.

6. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Проведений аналіз та порівняння особливостей організації систем ранньої освіти та догляду, а також фізичного виховання як компонента цих систем дозволили визначити їх спільні та відмінні риси в різних країнах Європи. На основі узагальнення отриманих даних встановлено

організаційно-методичні засади освіти і фізичного виховання дошкільників, до яких віднесено: законодавча база в сфері дошкільної освіти, доступність дошкільної освіти для дітей різного віку, обов'язковість здобуття дошкільної освіти перед вступом до школи, створення розвивального середовища, кваліфікація педагогічного персоналу ЗДО, нормування кількості дітей на одного педагогічного працівника, залучення батьків до співпраці із закладом дошкільної освіти, психолого-педагогічний супровід дитини при переході на іншу ступінь освіти; варіативність змісту і гнучкість навчальних програм, реалізація компетентнісного підходу, формування національної ідентичності, інтегрований зміст навчальних програм та різних видів діяльності, формування культури гри, самостійна рухова активність, академічна свобода педагога у виборі форм, засобів і методів навчання, викладання, оцінювання, моніторинг і оцінка розвитку дитини. Результати проведеного дослідження можуть бути використані у практиці української системи освіти для удосконалення організації і змісту фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Перспективи подальших досліджень полягають в аналізі та узагальненні даних щодо організації та функціонування систем фізичного виховання в закладах дошкільної освіти країн Північної Америки, Азії.

Література

1. Пасічник В., Петрина Р. Сучасні підходи щодо поєднаного фізичного і розумового розвитку дітей старшого дошкільного віку. Молода спортивна наука України. 2012. Т.2. С. 150-155. <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/1204/1/Pasich.pdf>
2. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: підручник. Суми: Університетська книга; 2019. 467 с.
3. Огністий А.В., Огніста К.М. Теоретико-методичні основи фізичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (опорні конспекти лекцій). Тернопіль: «ТАЙП», 2018. 86 с.
4. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОРМ-ВІСНИК В.Б., 2020. 44 с. <https://drive.google.com/file/d/12ta1d3vfwTtFhITpMTcJ-NO3SISU47Gd/view>
5. Красюк Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку як педагогічна проблема. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2019. № 1 (64). С. 130 – 134. <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Ped-visnyk-64-2019-25.pdf>
6. Пангелова Н., Круцевич Т., Пангелов Б., Рубан В. Особливості морфофункціонального і психофізичного стану дітей 6-річного віку як складових готовності до шкільного навчання. Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія. 2023. №1. С. 75 – 82. <https://doi.org/10.32652/spmed.2023.1.75-82>
7. Москаленко Н.В., Полякова А.В., Сидорчук Т.В. Рухова активність дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти різного типу. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2019. Вип. 5 К(113). С. 217–223. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27029>
8. Пасічник В.М. Теоретико-методичні основи ігрової діяльності дітей дошкільного віку в процесі фізичного виховання: дис. ...д-ра наук з фіз. виховання і спорту [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / ЛДУФК імені Івана Боберського. Львів, 2023. 705 с. https://www.ldufk.edu.ua/wp-content/uploads/2023/10/diss_pasichnyk-.pdf

9. Балюк О., Балюк О. Наступність дошкільної та початкової освіти у контексті Нової української школи. Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації: матеріали I Всеукраїнської наук.-практ. конф., 18 квітня 2024 р., Харків / Харк. нац. пед. ун-т; [редкол.: Ю.Д. Бойчук (голов.ред.) та ін.] (електронне видання). Харків: ХНПУ, 2024. С. 10 – 11. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a4e5ad13-c519-46c1-a59b-eabe2391572f/content>
10. Moskalenko N., Matsola K., Sydoruk T., Lavrova L., Savchenko V. Directions for improving the system of preschool physical education in Ukraine. Спортивний вісник Придніпров'я. 2025. №2. С. 82 – 91. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2025-2-082>
11. Козут І.О., Маринич В.Л. Традиційні підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах освіти різних країн світу. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2013. №2. С. 81-86. <http://tmfvs-journal.uni-sport.edu.ua/article/view/106748>
12. Красов О.І., Кусай М.В. Організація фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми 3-6 років у дошкільних закладах за кордоном. Молодий вчений. 2019. № 4.1 (68.1). С. 201 – 207. <http://molodyvchenny.in.ua/files/journal/2019/4.1/48.pdf>
13. Круцевич Т.Ю., Трачук С.В., Мамедова І.С. Стан та перспективи реалізації рухової активності серед дітей та підлітків в європейських країнах. Актуальні проблеми і перспективи розвитку фізичного виховання, спорту і туризму [колективна монографія]. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М.; 2020. С. 168–182. <https://drive.google.com/file/d/1-2jTctMk1UjrBd8WjXuvoh8DDdYuDUQI/view>
14. Alexiadou N., Stadler Altmann U. Early childhood education research in Europe: contexts, policies, and ideas. Education Inquiry. 2020. No 11(2). P. 89–93. <https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795>
15. Cavill N., Kahlmeier S., Racioppi F. Physical activity and health in Europe: evidence for action. World Health Organization. Regional Office for Europe, 2006. <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/1a073e47-25e3-41ab-9207-0b9b25693e39/content>
16. European Commission / EACEA / Eurydice, 2023. Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe – 2023: Early childhood education and care. Eurydice report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. 29 p. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-2023-early>
17. Physical Education in Early Childhood Education and Care: Researches – Best Practices – Situation. Editors: B. Antala, G. Demirhan, A. Carraro, C. Oktar, H. Oz, A. Kaplánová. Bratislava: Slovak Scientific Society for Physical Education and Sport and FIEP, 2019. 34 p. <https://repositorium.uminho.pt/server/api/core/bitstreams/60cdb872-4669-49fe-bd8d-9852bf4b9416/content>
18. Косенчук О.Г. Світові тенденції та напрями розвитку дошкільної освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2021. Випуск 31. С. 43 – 56. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-31-43-56>
19. Early childhood education and care curricula in Europe 2022/2023 Eurydice – Facts and Figures Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe – 2023. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. [ECEC Curriculum factsheet20.pdf \(europa.eu\)](https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-2023-early)
20. Козак Л. Сучасна дошкільна освіта: європейський досвід. Освітологічний дискурс. 2017. № 3-4 (18-19). С. 235 – 251. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22122/1/kozak_DO_duskysr.pdf
21. Козубовська І.В., Милян Ж.І. Організація предметно-ігрового простору в дошкільних закладах Великої Британії. Pedagogical sciences innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them. The XXV International Scientific and Practical Conference, June 28 – July 01 2022, Athens, Greece. 2022. С. 349–351. [349-351.pdf](https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-31-43-56)
22. Kayhan N., Pistav Akmese P. Examining the preschool educational institutions in European Union Countries and in Turkey. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2012. Vol. 46. P. 1517 – 1521. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.332>
23. Mavrić M., Fetić M. Preschool education in Europe. International Journal of Early Childhood Special Education. 2022. Vol. 14, Issue 03. P. 1307 – 1315. https://www.researchgate.net/publication/360167485_PRECHOOL_EDUCATION_IN_EUROPE
24. Мацола К.В. Організаційно-методичні засади систем фізичного виховання дітей дошкільного віку в європейських країнах: дис. ... доктора філософії: [спец.] 017 Фізична культура і спорт / Придніпровська державна акад. фіз. культ. і спорту. 2025. 300 с. https://ust.edu.ua/wp-content/uploads/2025/04/dysertacziya_maczola-k.v.2025_compressed.pdf
25. Семененко В., Трачук С., Теліус В., Малишева О. Європейський досвід організації фізичної активності дітей та підлітків: проблематика і перспективи. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2023. № 3. С. 56–62. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.3.56-62>
26. Яковенко А.В., Сидорчук Т.В., Афанасьєв С.М., Микитчик О.С., Москаленко Д.О., Лопуга А.В. Фізичне виховання в системі дошкільної освіти в зарубіжних країнах. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2024. Вип. 12 (185). С. 212 – 215. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).44](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).44)
27. Becker D.R., Grist C.L., Caudle L.A., Watson M.K. Complex physical activity, outdoor play, and school readiness among preschoolers. Global Education Review. 2018. Vol. 5. P. 110–122. [EJ1183926.pdf](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).44)
28. Moreira M., Veiga G., Lopes F., Hales D., Luz C., Cordovil R. Kindergarten Affordances for Physical Activity and Preschoolers' Motor and Social– Emotional Competence. Children. 2023. Vol. 10. P. 214. <https://doi.org/10.3390/children10020214>
29. Скільський Д. Історія зарубіжної педагогіки: навч. посіб. К.: СМОЛОСКИП, 2011. 340 с.

30. Улюкаєва І.Г. Історія дошкільної педагогіки: підручник. Х.: Вид-во «Діса плюс», 2016. 354 с. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0058836.pdf>

References

1. Pasichnyk, V., Petryna, R. (2012). Suchasni pidkhody shchodo poiednanoho fizychnoho i rozumovoho rozvytku ditei starshoho doshkilnogo viku. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy*, 2, 150-155. <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/1204/1/Pasich.pdf>
2. Vilchkovskiy, E.S., Kurok, O.I. (2019). Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia ditei doshkilnogo viku: pidruchnyk. Sumy: Universytetska knyha, 467.
3. Ohnystyi, A.V., Ohnysta, K.M. (2018). Teoretyko-metodychni osnovy fizychnoho vykhovannia ditei doshkilnogo ta molodshoho shkilnogo viku (oporni konspekty leksii). Ternopil: «ТАІР», 86.
4. Kontsepsiia osvity ditei rannoho ta doshkilnogo viku (2020) / Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. Kyiv: FOP Ferenets V.B., 44. <https://drive.google.com/file/d/12ta1d3vfwTtFhITpMTCJ-NO3SISU47Gd/view>
5. Krasiuk, L. (2019). Fizyчне vykhovannia ditei doshkilnogo viku yak pedahohichna problema. *Naukovyi visnyk MNU imeni V.O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky*, 1 (64), 130 – 134. <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Ped-visnyk-64-2019-25.pdf>
6. Panhelova, N., Krutsevych, T., Panhelov, B., Ruban, V. (2023). Osoblyvosti morfofunktsionalnogo i psykho-fizychnoho stanu ditei 6-richnogo viku yak skladovyykh hotovnosti do shkilnogo navchannia. *Sportyvna medytsyna, fizychna terapiia ta erhoterapiia*, 1, 75 – 82. <https://doi.org/10.32652/spmed.2023.1.75-82>
7. Moskalenko, N.V., Poliakova, A.V., Sydoruk, T.V. (2019). Rukhova aktyvnist ditei, yaki vidviduiut zaklady doshkilnoi osvity riznogo typu. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*, 5 K(113), 217–223. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27029>
8. Pasichnyk, V.M. (2023). Teoretyko-metodychni osnovy i hrovoi diialnosti ditei doshkilnogo viku v protsesi fizychnoho vykhovannia: dys. ...d-ra. nauk z fiz. vykhovannia i sportu [spets.] 24.00.02 «Fizychna kultura, fizyчне vykhovannia riznykh hrup naselennia» / LDUFK imeni Ivana Boberskoho. Lviv. 705. https://www.ldufk.edu.ua/wp-content/uploads/2023/10/diss_pasichnyk-.pdf
9. Baliuk, O., Baliuk, O. (2024). Nastupnist doshkilnoi ta pochatkovoї osvity u konteksti Novoi ukrainskoi shkoly. *Doshkilna osvita v suchasnomu osvitnomu prostori: aktualni problemy, dosvid, innovatsii: materialy I Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf.*, 18 kvitnia 2024 r., Kharkiv / Khark. nats. ped. un-t; [redkol.: Yu.D. Boichuk (holov.red.) ta in.] (elektronne vydannia). Kharkiv: KhNPU, 10 – 11. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a4e5ad13-c519-46c1-a59b-eabe2391572f/content>
10. Moskalenko, N., Matsola, K., Sydoruk, T., Lavrova, L., Savchenko, V. (2025). Directions for improving the system of preschool physical education in Ukraine. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 2, 82 – 91. <https://doi.org/10.32540/2071-1476-2025-2-082>
11. Kohut, I.O., Marynych, V.L. (2013). Tradytsiini pidkhody do orhanizatsii fizkulturno-ozdorovchoi roboty v zakladakh osvity riznykh krain svitu. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*, 2, 81-86. <http://tmfvs-journal.uni-sport.edu.ua/article/view/106748>
12. Krasov, O.I., Kusai, M.V. (2019). Orhanizatsiia fizkulturno-ozdorovchoi roboty z ditmy 3-6 rokov u doshkilnykh zakladakh za kordonom. *Molodyi vchenyi*, 4.1 (68.1), 201 – 207. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/4.1/48.pdf>
13. Krutsevych, T.Iu., Trachuk, S.V., Mamedova, I.S. (2020). Stan ta perspektyvy realizatsii rukhovoї aktyvnosti sered ditei ta pidlitkiv v yevropeyskykh krainakh. *Aktualni problemy i perspektyvy rozvytku fizychnoho vykhovannia, sportu i turyzmu [kolektyvna monohrafiia]*. Pereiaslav-Khmelynskyi: Dombrovska Ya.M.; 168–182. <https://drive.google.com/file/d/1-2jTcTmK1UjrBd8WjXuvoh8DDdYuDUQI/view>
14. Alexiadou, N., Stadler Altmann, U. (2020). Early childhood education research in Europe: contexts, policies, and ideas. *Education Inquiry*, 11(2), 89–93. <https://doi.org/10.1080/20004508.2020.1736795>
15. Cavill, N., Kahlmeier, S., Racioppi, F. (2006). Physical activity and health in Europe: evidence for action. World Health Organization. Regional Office for Europe. <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/1a073e47-25e3-41ab-9207-0b9b25693e39/content>
16. European Commission / EACEA / Eurydice (2023). Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe – 2023: Early childhood education and care. Eurydice report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 29. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-2023-early>
17. Physical Education in Early Childhood Education and Care: Researches – Best Practices – Situation (2019). Editors: B. Antala, G. Demirhan, A. Carraro, C. Oktar, H. Oz, A. Kaplánová. Bratislava: Slovak Scientific Society for Physical Education and Sport and FIEP. 34. <https://repositorium.uminho.pt/server/api/core/bitstreams/60cdb872-4669-49fe-bd8d-9852bf4b9416/content>
18. Kosenchuk, O.H. (2021). Svitovi tendentsii ta napriamy rozvytku doshkilnoi osvity. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, 31, 43 – 56. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-31-43-56>
19. Early childhood education and care curricula in Europe 2022/2023 Eurydice – Facts and Figures Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe – 2023. Luxembourg: Publications Office of the European Union. [ECEC Curriculum factsheet220.pdf \(europa.eu\)](https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-2023-early)
20. Kozak, L. (2017). Suchasna doshkilna osvita: yevropeyskyi dosvid. *Osvitohichnyi dyskurs*, 3-4 (18-19), 235 – 251. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22122/1/kozak_DO_duskys.pdf

21. Kozubovska, I.V., Mylian, Zh.I. (2022). Orhanizatsiia predmetno-ihrovoho prostoru v doshkilnykh zakladakh Velykoi Brytanii. Pedagogical sciences innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them. The XXV International Scientific and Practical Conference, June 28 – July 01 2022, Athens, Greece. 349–351. [349-351.pdf](#)
22. Kayhan, N., Pistav Akmese, P. (2012). Examining the preschool educational institutions in European Union Countries and in Turkey. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 1517 – 1521. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.332>
23. Mavrić, M., Fetić, M. (2022). Preschool education in Europe. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14, 03, 1307 – 1315. https://www.researchgate.net/publication/360167485_PRECHOOL_EDUCATION_IN_EUROPE
24. Matsola, K.V. (2025). Orhanizatsiino-metodychni zasady system fizychnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku v yevropeiskykh krainakh: dys. ... doktora filosofii: spets. 017 Fizychna kultura i sport / Prydniprovsk derzhavna akad. fiz. kult. i sportu. 300. https://ust.edu.ua/wp-content/uploads/2025/04/dysertacziya_maczola-k.v.2025_compressed.pdf
25. Semenenko, V., Trachuk, S., Telius, V., Malysheva, O. (2023). Yevropeyskyi dosvid orhanizatsii fizychnoi aktyvnosti ditei ta pidlitkiv: problematyka i perspektyvy. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*, 3, 56–62. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2023.3.56-62>
26. Yakovenko, A.V., Sydoruk, T.V., Afanasiev, S.M., Mykytych, O.S., Moskalenko, D.O., Lopuha, A.V. (2024). Fizychno vykhovannia v systemi doshkilnoi osvity v zarubizhnykh krainakh. *Naukovyi chasopys Ukrainkoho derzhavnogo universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Serii 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport)*, 12 (185), 212 – 215. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).44](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).44)
27. Becker, D.R., Grist, C.L., Caudle, L.A., Watson, M.K. (2018). Complex physical activity, outdoor play, and school readiness among preschoolers. *Global Education Review*, 5, 110–122. [EJ1183926.pdf](#)
28. Moreira, M., Veiga, G., Lopes, F., Hales, D., Luz, C., Cordovil, R. (2023). Kindergarten Affordances for Physical Activity and Preschoolers' Motor and Social–Emotional Competence. *Children*, 10, 214. <https://doi.org/10.3390/children10020214>
29. Skilskyi, D. (2011). *Istoriia zarubizhnoi pedahohiky: navch. posib. K.: SMOLOSKYP*, 340.
30. Uliukaieva, I.H. (2016). *Istoriia doshkilnoi pedahohiky: pidruchnyk. Kh.: Vyd-vo «Disa plius», 354.* <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0058836.pdf>
-

Abstract

MOSKALENKO Natalia, MATSOLA Ksenia, SYDORCHUK Tetiana

Ukrainian State University of Science and Technologies, SEI «Prydniprovsk State Academy of Physical Culture and Sport»

ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF PHYSICAL EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN EUROPEAN COUNTRIES

The article is devoted to the study of modern approaches to the organization and content of physical education in preschool educational institutions of foreign countries. The purpose is to determine the organizational and methodological principles of the systems of physical education of preschool children in European countries in order to disseminate positive experience in the practice of physical education in preschool educational institutions of Ukraine. An analysis of European preschool education systems is carried out according to the criteria of its accessibility, organization of the educational process and the content of physical education, creation of a developmental environment, organization of game activities, features of assessing the development of preschoolers in kindergarten conditions and professional requirements for a preschool educator. Generalization of common features allowed us to determine the organizational and methodological principles of education and physical education systems. The organizational principles are legislative framework in the field of preschool education, accessibility of preschool education for children of different ages, mandatory receipt of preschool education before entering school, creation of a developmental environment, qualification of pedagogical staff of preschool educational institutions, norming the number of children per one pedagogical worker, involvement of parents in cooperation with a preschool educational institution, psychological and pedagogical support of a child when moving to another level of education. The methodological ones are variability of content and flexibility of educational programs, implementation of a competency-based approach, formation of national identity, integrated content of educational programs and various types of activities, formation of a game culture, independent motor activity, academic freedom of the teacher in choosing forms, means and methods of learning, teaching, assessment, monitoring and evaluation of child development.

Keywords: physical education, early education and care, organization, preschoolers, foreign experience.
